

تقرب

تقرب نزدیکی جستن به خداست .

فهرست مندرجات

۱ - معنای تقرب به خدا

- ۱.۱ - معنای تقرب در فرهنگ اسلامی
- ۱.۲ - کاربرد تقرب و قرب در علوم گوناگون اسلامی
- ۱.۳ - تقرب در فلسفه اخلاق
- ۱.۴ - قصد قربت در علم فقه
- ۱.۵ - قرب فرایض و قرب نوافل
- ۱.۶ - تقسیم دیگر
- ۱.۷ - واژه قرب در قرآن کریم
- ۱.۸ - تقرب در روایت و ادعیه

۲ - فهرست منابع

۳ - پانویس

۴ - منبع

معنای تقرب به خدا

تقرب مصدر بلب تفضل و از ریشه «ق ر ب» است. قرب در لغت خلاف بُعد

[۱] لسان العرب، ج ۱۱، ص ۸۲.

[۲] مقاییس اللغة، ج ۵، ص ۸۰.

[۳] مفردات، ص ۶۶۳، «قرب».

و به معنای نزدیکی است

[۴] ترتیب العین، ج ۳، ص ۱۴۵۴.

[۵] الصحاح، ج ۱، ص ۱۹۸

[۶] القاموس المحيط، ج ۱، ص ۲۱۱، «قرب».

؛ خواه مادی یا معنوی

[۷] التحقيق، ج ۹، ص ۲۲۶، «قرب».

، بنابراین در موارد گوناگونی مانند نزدیکی از حیث **زمان**، **مکان**، نسبت، منزلت و... به کار می‌رود.

[۸] مفردات، ص ۶۶۳.

[۹] **أقربُ بصائر ذوی التَّمییز**، ج ۴، ص ۲۵۳.

[۱۰] نثر طوبی، ص ۲۹۳ - ۲۹۴، «قرب».

گفته شده است: **قرب** در مکان و قربت در منزلت و قربی و قرابت در خویشاوندی استعمال می‌شوند.

[۱۱] المصباح، فیومی، ص ۴۹۵، «قرب».

به اعتقاد برخی واژه قرب ابتدا در باره پدیده‌های جسمانی به اعتبار نسبت مکانی آن‌ها به کار می‌رفت؛ ولی پس از آن توسعه یافت و در غیر مکان مانند نزدیکی از جهت زمان نیز استعمال شد و سپس مجدداً گسترش یافت و در حقایق غیر جسمانی نیز به کار رفت.

[۱۲] **المیزان**، ج ۱۹، ص ۱۲۰.

تقرب در لغت به معنای **طلب** نزدیکی است.

[۱۳] القاموس المحيط، ج ۱، ص ۲۱۱.

در فرهنگ اسلامی، تقرب به معنای طلب نزدیک شدن به خداوند با انجام دادن اعمال است

[۱۴] الصحاح، ج ۱، ص ۱۹۹.

[۱۵] لسان العرب، ج ۱، ص ۶۶۴

[۱۶] تاج العروس، ج ۲، ص ۳۰۸، «قرب».

و کسانی که به قرب الهی رسیده‌اند «مُقَرَّب» نامیده می‌شوند و از آنجا که در حقیقت **خدا بنده** خویش را به خود نزدیک می‌سازد، یکی از اسماء الهی «مُقَرَّب»

[۱۷] المقام الاسنی، ص ۹۵.

[۱۸] المصباح، کفعمی، ص ۳۵۸.

است.

← کاربرد تقرب و قرب در علوم گوناگون اسلامی

تقرب و قرب در علوم گوناگون اسلامی خصوصاً عرفان کاربرد فراوان دارند؛ عارفان قرب را به صورت‌های گوناگونی تعریف کرده‌اند؛ مانند استغراق وجود **سالک** در عین جمع (مقام جمع)، با غیبت از جمیع صفات خود، تا جایی که از **صفت قرب**، استغراق و غیبت خود هم غایب شود، از میان برداشتن هر چه پیش آید، اطاعت خدا

[۱۹] مصباح الهدایه، ص ۴۱۷ - ۴۱۸.

[۲۰] خلاصه شرح تعرف، ص ۳۳۵ - ۳۳۶.

[۲۱] فرهنگ اصطلاحات و تعبیرات عرفانی، ص ۶۳۷.

، نزدیکی به خدا با **مکاشفه** و **مشاهده**

[۲۲] کشف اصطلاحات الفنون، ج ۲، ص ۱۳۱۳.

و انقطاع از غیر خدا.

[۲۳] کشف اصطلاحات الفنون، ج ۲، ص ۱۳۱۳.

← تقرب در فلسفه اخلاق

در فلسفه اخلاق، برخی قرب به خدا را مطلوب نهایی **انسلن** و ملاک ارزشمند بودن فعل اخلاقی را تأثیر آن در نزدیک کردن صالحش به خدا دانسته‌اند.

[۲۴] فلسفه اخلاق، ص ۱۸۲.

← قصد قربت در علم فقه

در علم فقه، **قصد قربت**، **شرط صحت عبادت** دانسته شده

[۲۵] الروضة البهیة، ج ۱، ص ۳۲۱.

[۲۶] روض الجنان، ص ۲۷.

و وجوب آن در عبادات با آیت، روایت و **اجماع** ثابت شده است

[۲۷] مدارک الاحکام، ج ۱، ص ۱۸۶.

[۲۸] مدارک الاحکام، ج ۳، ص ۳۱۰.

[۲۹] ریاض المسائل، ج ۱، ص ۱۸.

[۳۰] مستند الشیعه، ج ۲، ص ۴۵.

؛ ولی فقیهان در تفسیر قصد قربت مفاهیم دیگری به جز **قرب روحانی** را ارائه کرده‌اند.

[۳۱] ذخیره المعاد، ص ۲۴.

[۳۲] مفتاح الکرامه، ج ۲، ص ۳۱۲ - ۳۱۳.

[۳۳] مستند الشیعه، ج ۲، ص ۴۸.

یکی از بزرگترین فقیهان امامیه، قصد قربت روحانی را از غایت و انگیزه‌های قصد امتثال دانسته و گفته است: قصد قربت روحانی قطعاً **واجب** نیست و اثبات **وجوب** آن با آیت و روایت ناممکن است.

[۳۴] جواهر الکلام، ج ۲، ص ۸۶ - ۸۸.

[۳۵] جواهر الکلام، ج ۹، ص ۱۵۷.

← قرب فرایض و قرب نوافل

برای قرب تقسیماتی ذکر شده است که مهم‌ترین آن‌ها تقسیم به **قرب فرایض** و **نوافل** است. عارفان با اقتباس از حدیث مشهور نبوی

[۳۶] الکافی، ج ۲، ص ۳۵۲.

[۳۷] کنز العمال، ج ۷، ص ۷۷۰.

این تقسیم را ارائه کرده و در توضیح آن گفته‌اند: قرب فرایض هنگام فتنای **ذلت بنده** در ذات خداوند حاصل می‌شود و نتیجه آن این است که بنده، **گوش** و **چشم** و **دست خدا** می‌گردد و قرب نوافل، هنگام فتنای صفت وی در صفت الهی حاصل می‌شود و نتیجه آن این است که خدا، گوش و چشم بنده می‌گردد، بنابراین رتبه قرب فرایض از قرب نوافل برتر است

[۳۸] شرح فصوص الحکم، ص ۳۵۰ - ۳۵۱.

[۳۹] کشف اصطلاحات الفنون، ج ۲، ص ۱۳۱۳.

[۴۰] فرهنگ نوربخش، ج ۶، ص ۲۴۲ - ۲۴۳.

؛ ولی برخی مرتبه قرب نوافل را برتر دانسته‌اند.

[۴۱] شرح توحید صدوق، ج ۱، ص ۲۹.

← تقسیم دیگر

بر پایه تقسیم دیگری، قرب یا با **علم نظری** به دست می‌آید یا با **علم کشفی** یا با **عمل** و قسم سوم، خود یا با ادای واجبات حاصل می‌شود یا با انجام دادن مستحبات و برترین قرب، **علم کشفی توحید** است.

[۴۳] رساله‌های شاه نعمت الله ولی، ج ۲، ص ۱۷۹.

← واژه قرب در قرآن کریم

قرآن کریم در آیت بسیاری با واژه‌ها و تعبیرهایی گوناگون، به گونه‌ای بر تقرب و مسائل آن تأکید کرده است؛ مانند مشتقات قرب،

[۴۴] مائده/سور ۵، آیه ۲۷.

[۴۵] مریم/سور ۱۹، آیه ۵۲.

[۴۶] سبأ/سور ۳۴، آیه ۳۷.

[۴۷] توبه/سور ۹، آیه ۹۹.

[۴۸] واقعه/سور ۵۶، آیه ۱۱.

طلب وسیله،

[۴۹] مائده/سور ۵، آیه ۳.

[۵۰] اسراء/سور ۱۷، آیه ۵۷.

لقاء الله

[۵۱] تفسیر سید مصطفی خمینی، ج ۵، ص ۵۵۰.

[۵۲] المیزان، ج ۱۳، ص ۴۰۶.

[۵۳] المیزان، ج ۱۶، ص ۱۰۲.

[۵۴] چهل حدیث، ص ۴۵۳ ۴۵۴، ۶۰۱.

[۵۵] عنکبوت/سور ۲۹، آیه ۵.

[۵۶] کهف/سور ۱۸، آیه ۱۱.

طلب وجه الهی

[۵۷] تفسیر فرات الکوفی، ص ۵۶۸.

[۵۸] التبین، ج ۷، ص ۳۵.

[۵۹] المیزان، ج ۱۳، ص ۳۰۲.

[۶۰] رعد/سور ۱۳، آیه ۲۲.

[۶۱] بقره/سور ۲، آیه ۷۲.

[۶۲] روم/سور ۳۰، آیه ۳۸ - ۳۹.

[۶۳] انسان/سور ۷۶، آیه ۹.

[۶۴] لیل/سور ۹۲، آیه ۲.

[۶۵] انعام/سور ۶، آیه ۵۲.

[۶۶] کهف/سور ۱۸، آیه ۲۸.

عندیت

[۶۷] مفردات، ص ۵۹۰، «عند».

[۶۸] تفسیر قرطبی، ج ۷، ص ۲۲۶.

[۶۹] المیزان، ج ۸، ص ۳۸۳.

[۷۰] المیزان، ج ۱۴، ص ۲۶۵.

[۷۱] قمر/سور ۵۴، آیه ۵۵.

[۷۲] آل عمران/سور ۳، آیه ۱۵ - ۱۶.

[۷۳] انعام/سور ۶، آیه ۱۲۷.

[۷۴] حدید/سور ۵۷، آیه ۱۹.

[۷۵] یونس/سور ۱۰، آیه ۲.

مقام محمود

[۷۶] نمونه، ج ۱۲، ص ۲۲۵.

[۷۷] اسراء/سور ۱۷، آیه ۷۹.

توبه به سوی خدا

[۷۸] راهنما، ج ۸، ص ۱۴.

[۷۹] هود/سور ۱۱، آیه ۳.

[۸۰] هود/سور ۱۱، آیه ۵۲.

[۸۱] هود/سور ۱۱، آیه ۶۱.

[۸۲] هود/سور ۱۱، آیه ۹.

با این توضیح که در این آیت به **استغفار** و سپس توبه فرمان داده شده است و چون استغفار توبه از گناهان را در بردارد، می‌توان گفت مقصود از توبه در این آیت، توبه کردن از گناهان نیست، بلکه حرکت و تقرب به سوی خداست.

[۸۳] راهنما، ج ۸، ص ۱۴.

، رفتن به سوی خدا

[۸۴] جامع البیان، ج ۲۳، ص ۸۹.

[۸۵] التبین، ج ۸، ص ۵۱۵.

[۸۶] الصافی، ج ۴، ص ۲۷۴.

[۸۷] صاقت/سور ۳۷، آیه ۹۹.

آمن نزد خدا

[۸۸] راهنما، ج ۱۵، ص ۴۱۷.

،

[۸۹] صاقت/سور ۳۷، آیه ۸۴.

ذوق،

[۹۰] نجم/سور ۵۳، آیه ۸.

[۹۱] نجم/سور ۵۳، آیه ۹.

صعود،

[۹۲] فاطر/سور ۳۵، آیه ۱۰.

اتخاذ سبیل

[۹۳] الصافی، ج ۴، ص ۲۱.

[۹۴] الصافی، ج ۵، ص ۲۴۳.

[۹۵] الصافی، ج ۵، ص ۲۶۶.

[۹۶] المیزان، ج ۲۰، ص ۶۹.

[۹۷] المیزان، ج ۱، ص ۳۳.

[۹۸] فرقان/سور ۲۵، آیه ۵۷.

[۹۹] مزمل/سور ۷۳، آیه ۱۹.

[۱۰۰] انشیلن/سور ۷۶، آیه ۲۹.

[۱۰۱] عنکبوت/سور ۲۹، آیه ۶۹.

[۱۰۲] فاتحه/سور ۱، آیه ۶.

[۱۰۳] فاتحه/سور ۱، آیه ۷.

[۱۰۴] آل عمران/سور ۳، آیه ۱۰۱.

ولایت

[۱۰۵] شرح فصوص الحکم، ص ۴۴۰ - ۴۴۱.

[۱۰۶] یونس/سور ۱۰، آیه ۶۲.

رفع

[۱۰۷] آل عمران/سور ۳، آیه ۵۵.

[۱۰۸] راهنما، ج ۲، ص ۴۵۷.

، **عمل صالح**

[۱۰۹] مجمع البیان، ج ۶، ص ۷۷۰.

[۱۱۰] کهف/سور ۱۸، آیه ۱۱۰.

شُک

[۱۱۱] انعام/سور ۶، آیه ۱۶۲.

[۱۱۲] روح البیان، ج ۳، ص ۱۲۸ - ۱۲۹.

، تسلیم چهره به سوی خدا

[۱۱۳] روح البیان، ج ۸، ص ۵۰۲.

[۱۱۴] لقمان/سور ۳۱، آیه ۲۲.

[۱۱۵] بقره/سور ۲، آیه ۱۱۲.

[۱۱۶] نساء/سور ۴، آیه ۱۲۵.

و مشتقات **اخلاص**.

[۱۱۷] نساء/سور ۴، آیه ۱۴۶.

[۱۱۸] زمر/سور ۳۹، آیه ۲.

[۱۱۹] بقره/سور ۲، آیه ۱۳۹.

[۱۲۰] اعراف/سور ۷، آیه ۲۹.

[۱۲۱] بینه/سور ۹۸، آیه ۵.

[۱۲۲] صاقت/سور ۳۷، آیه ۴.

عمل خالص، عملی است که هیچ انگیزه‌ای جز **طلب قرب الهی** در آن نیست.

[۱۲۳] محجة البیضاء، ج ۸، ص ۱۲۹.

[۱۲۴] التبین فی آداب حملة القرآن، ص ۳۲.

[۱۲۵] تفسیر قرطبی، ج ۲، ص ۹۸.

← **تقرب در روایت و ادعیه**

در روایت

[۱۲۶] الکافی، ج ۱، ص ۱۸۷ - ۱۸۸.

[۱۲۷] الکافی، ج ۲، ص ۷۴ - ۷۵.

[۱۲۸] الكافي، ج ۲، ص ۸۰.

[۱۲۹] الكافي، ج ۲، ص ۱۹۶.

[۱۳۰] كنز العمال، ج ۳، ص ۲۴.

و ادعيه

[۱۳۱] الكافي، ج ۲، ص ۵۴۵.

[۱۳۲] المعجم المفهرس لالفاظ صحيفة السجادية، ص ۴۶۸ - ۴۷۰.

نيز به تقرب، توجهی ویژه شده است.

فهرست منابع

- (۱) احياء حكمت، عقيقي بن فرچغاي خان (م. ۱۰۹۱ ق.)، به كوشش فاطمه فنا، احياء كتب، ۱۳۷۷ ش؛
- (۲) اربعين، البهائي (م. ۱۰۳۱ ق.)، ترجمه و كوشش بخشايشي، قم، نويد اسلام؛
- (۳) اسرار الحكم، هادي السبزواري (م. ۱۲۸۹ ق.)، به كوشش ميانجي، تهران، كتابفروشي اسلاميه، ۱۳۶۲ ش .
- (۴) اعلام قرآن، خزائلي، تهران، اميركبير، ۱۳۷۱ ش .
- (۵) اعلام القرآن، شبيستري، قم، دفتر تبليغ، ۱۳۷۹ ش .
- (۶) بصائر نوى التميز، الفيروز آبادي (م. ۸۱۷ ق.)، به كوشش محمدعلي النجار، بيروت، المكتبة العلمية .
- (۷) تاج العروس، الزبيدي (م. ۱۲۰۵ ق.)، به كوشش علي شيري، بيروت، دار الفكر، ۱۴۱۴ ق .
- (۸) التبيين، الطوسي (م. ۴۶۰ ق.)، به كوشش احمد حبيب العملي، بيروت، دار احياء التراث العربي .
- (۹) التبيين في آداب حملة القرآن، النووي (م. ۶۷۶ ق.)، به كوشش احمد عدنان، بغداد، مطبعة السعد، ۱۹۸۹ م .
- (۱۰) التحقيق، المصطفوي، تهران، وزارت ارشاد، ۱۳۷۴ ش .
- (۱۱) ترتيب العين، خليل (م. ۱۷۵ ق.)، به كوشش بكايي، قم، نشر اسلامي، ۱۴۱۴ ق .
- (۱۲) تفسير الجالين، جلال الدين المحلي (م. ۸۶۴ ق.)، جلال الدين السيوطي (م. ۹۱۱ ق.)، بيروت، النور، ۱۴۱۶ ق .
- (۱۳) تفسير راهنما، هاشمي رفسنجاني و ديگران، قم، دفتر تبليغ، ۱۳۷۳ ش .
- (۱۴) تفسير روح البين، بروسوي (م. ۱۱۳۷ ق.)، بيروت، دار الفكر .
- (۱۵) تفسير الصافي، الفيض كاشاني (م. ۱۰۹۱ ق.)، بيروت، نشر اعلمي، ۱۴۰۲ ق .
- (۱۶) تفسير غريب القرآن الكريم، الطريحي (م. ۱۰۸۵ ق.)، به كوشش محمد كاظم، قم، زاهدي .
- (۱۷) تفسير فرات الكوفي، الفرات الكوفي (م. ۳۰۷ ق.)، به كوشش محمد كاظم، تهران، وزارت ارشاد، ۱۳۷۴ ش .
- (۱۸) تفسير القرآن العظيم، ابن كثير (م. ۷۷۴ ق.)، به كوشش مرعشي، بيروت، دار المعرفة، ۱۴۰۹ ق .
- (۱۹) تفسير القرآن الكريم، صدر المتالهيين (م. ۱۰۵۰ ق.)، به كوشش خواجوي، قم، بيدار، ۱۳۶۶ ش .
- (۲۰) تفسير القرآن الكريم، سيد مصطفي خميني (م. ۱۳۵۶ ش.)، به كوشش سجادي، تهران، وزارت ارشاد، ۱۳۶۲ ش .
- (۲۱) تفسير القمي، القمي (م. ۳۰۷ ق.)، به كوشش الجزايري، لبنان، دار السرور، ۱۴۱۱ ق .
- (۲۲) التفسير الكبير، الفخر الرازي (م. ۶۰۶ ق.)، قم، دفتر تبليغ، ۱۴۱۳ ق .
- (۲۳) تفسير مجاهد، مجاهد (م. ۱۰۲ ق.)، به كوشش محمد عبدالسلام، دار الفكر الاسلامي الحديثة، ۱۴۱۰ ق .
- (۲۴) تفسير نمونه، مكارم شيرازي و ديگران، تهران، دار الكتب الاسلامية، ۱۳۷۵ ش .
- (۲۵) تفسير نورالتقلين، العروسي الحويزي (م. ۱۱۱۲ ق.)، به كوشش رسولي محلاتي، اسماعيليان، ۱۳۷۳ ش .
- (۲۶) جامع البين، الطبري (م. ۳۱۰ ق.)، به كوشش صديقي جميل، بيروت، دار الفكر، ۱۴۱۵ ق .
- (۲۷) الجامع لاحكام القرآن، القرطبي (م. ۶۷۱ ق.)، بيروت، دار الكتب العلمية، ۱۴۱۷ ق .
- (۲۸) الجواهر الحسان، الثعالبي (م. ۸۷۵ ق.)، به كوشش ابومحمد الغمري، بيروت، دار الكتب العلمية، ۱۴۱۶ ق .
- (۲۹) جواهر الكلام، النجفي (م. ۱۲۶۶ ق.)، به كوشش قوجاني، بيروت، دار احياء التراث العربي .
- (۳۰) خلاصة شرح تعرف، به كوشش احمد علي رجائي، بنياد فرهنگ ايران .
- (۳۱) دايرة المعارف فارسي، مصاحب و ديگران، تهران، اميركبير، ۱۳۵۶ ش .
- (۳۲) ذخيرة المعاد، محمد باقر السبزواري (م. ۱۰۹۰ ق.)، آل البيت(عليهم السلام) لاحياء التراث .
- (۳۳) رساله‌هاي شاه نعمت الله ولي، به كوشش جواد نوربخش، تهران، انتشارات خانقاه نعمت الله، ۱۳۵۶ ش .
- (۳۴) الروضة البهية، الشهيد الثاني (م. ۹۶۵ ق.)، به كوشش كلانتر، قم، مكتبة النوري، ۱۴۱۰ ق .
- (۳۵) روض الجنان في شرح ارشاد الازدهان، الشهيد الثاني (م. ۹۶۵ ق.)، قم، آل البيت(عليهم السلام) لاحياء التراث .
- (۳۶) رياض المسائل، سيد علي الطباطبائي (م. ۱۲۳۱ ق.)، قم، مؤسسة آل البيت(عليهم السلام)، ۱۴۱۸ ق .
- (۳۷) زادالمسیر، ابن جوزي (م. ۵۹۷ ق.)، بيروت، المكتبة الاسلامي، ۱۴۰۷ ق .
- (۳۸) شرح توحيدالصدق، قاضي سعدي قمي (م. ۱۱۰۷ ق.)، به كوشش حبيبي، تهران، وزارت ارشاد، ۱۴۱۵ ق .
- (۳۹) شرح چهل حديث، امام خميني(قدس سره) (م. ۱۳۶۸ ش.)، تهران، نشر آثار امام(قدس سره)، ۱۳۷۶ ش .
- (۴۰) شرح فصوص الحكم، قيصری (م. ۷۵۱ ق.)، به كوشش آشتياني، تهران، علمي و فرهنگي، ۱۳۷۵ ش .
- (۴۱) فتح القدير، الشوكاني (م. ۱۲۵۰ ق.)، بيروت، دارالمعرفة .
- (۴۲) الفتوحات المكية، محيي الدين بن عربي (م. ۶۳۸ ق.)، به كوشش عثمان يحيي، القاهرة، الهيئة المصرية، ۱۴۰۵ ق .
- (۴۳) فرشتگان (تحقيق قرآني روايي و عقلي)، عليرضا رجالي تهراني، قم، دفتر تبليغ اسلامي، ۱۳۷۶ ش .
- (۴۴) فرهنگ اصطلاحات و تعبيرات عرفاني، سيد جعفر سجادي، تهران، زين و فرهنگ ايران، ۱۳۷۸ ش .
- (۴۵) فرهنگ نوربخش اصطلاحات تصوف، جواد نوربخش، بلدا قلم، ۱۳۷۲ ش .
- (۴۶) فقه القرآن، الراوندي (م. ۵۷۳ ق.)، به كوشش حسيني، قم، كتابخانه نجفي، ۱۴۰۵ ق .
- (۴۷) فلسفه اخلاق، محمدتقي مصباح، تهران، روزنامه اطلاعات .
- (۴۸) القاموس المحيط، الفيروزآبادي (م. ۸۱۷ ق.)، به كوشش مرعشي، بيروت، دار احياء التراث العربي، ۱۴۱۷ ق .
- (۴۹) الكافي، الكليني (م. ۳۲۹ ق.)، به كوشش غفاري، تهران، دار الكتب الاسلامية، ۱۳۷۵ ش .
- (۵۰) كشف الاسرار، ميبدي (م. ۵۲۰ ق.)، به كوشش حكمت، تهران، اميركبير، ۱۳۶۱ ش .
- (۵۱) كنز العمال، المنقي الهندي (م. ۹۷۵ ق.)، به كوشش صفوة السقاء، بيروت، الرسالة، ۱۴۱۳ ق .
- (۵۲) لسان العرب، ابن منظور (م. ۷۱۱ ق.)، به كوشش علي شيري، بيروت، دار احياء التراث العربي، ۱۴۰۸ ق .
- (۵۳) مجمع البين، الطبرسي (م. ۵۴۸ ق.)، به كوشش گروهی از علماء، بيروت، اعلمي، ۱۴۱۵ ق .
- (۵۴) مجموعه آثار، مرتضى مطهری (م. ۱۳۵۸ ش.)، تهران، صدرا، ۱۳۷۷ ش .
- (۵۵) المحجة البيضاء، الفيض الكاشاني (م. ۱۰۹۱ ق.)، به كوشش غفاري، قم، نشر اسلامي .
- (۵۶) مستند الشيعه، احمد النراقي (م. ۱۲۴۵ ق.)، قم، آل البيت(عليهم السلام) لاحياء التراث، ۱۴۱۵ ق .

- (٥٧) المصباح، الكفعمي (م. ٩٠٥ ق.)، بيروت، نشر اعلمي، ١٤١٤ ق .
(٥٨) مصباح الهداية، عز الدين محمود الكاشاني (م. ٧٣٥ ق.)، به كوشش همای، تهران، هما، ١٣٧٢ ش .
(٥٩) معجم اعلام القرآن الكريم، محمد القونجي، كويت، مركز المخطوطات والتراث والوثائق، ١٤١٦ ق .
(٦٠) المعجم المفهرس لالفاظ الصحیفة السجادية الجامعه، مصطفى الدرايبي، احمد الدرايبي، اطلاعات و مدارك علمي ايران، ١٣٧٧ ش .
(٦١) معجم مقاييس اللغة، ابن فارس (م. ٣٩٥ ق.)، به كوشش عبدالسلام محمد، قم، دفتر تبليغات، ١٤٠٤ ق .
(٦٢) مفردات، الراغب (م. ٤٢٥ ق.)، به كوشش صفوان داودي، دمشق، دارالقلم، ١٤١٢ ق .
(٦٣) المقام الاسني، الكفعمي (م. ٩٠٥ ق.)، به كوشش فارس الحسون، مؤسسة قائم آل محمد (عج) .
(٦٤) الميزان، الطبطبائي (م. ١٤٠٢ ق.)، بيروت، اعلمي، ١٣٩٣ ق .
(٦٥) نثر طوي، الشعراني (م. ١٣٩٣ ق.)، تهران، دارالكتب الاسلامية، ١٣٩٨ ق .
(٦٦) موسوعة كشاف اصطلاحات الفنون والعلوم، محمد علي تهانوي، بيروت، مكتبة لبنان ناشرون، ١٩٩٦ م .
(٦٧) المصباح المنير، الفيومي (م. ٧٧٠ ق.)، قم، دار الهجرة، ١٤٠٥ ق .

پانویس

١. [↑](#) لسان العرب، ج ١١، ص ٨٢.
٢. [↑](#) مقاييس اللغة، ج ٥، ص ٨٠.
٣. [↑](#) مفردات، ص ٦٦٣، «قرب».
٤. [↑](#) ترتيب العين، ج ٣، ص ١٤٥٤.
٥. [↑](#) الصحاح، ج ١، ص ١٩٨.
٦. [↑](#) القاموس المحيط، ج ١، ص ٢١١، «قرب».
٧. [↑](#) التحقيق، ج ٩، ص ٢٢٦، «قرب».
٨. [↑](#) مفردات، ص ٦٦٣.
٩. [↑](#) أَقْرَبُ بِصائِرِ ذَوِي التَّمْيِيزِ، ج ٤، ص ٢٥٣.
١٠. [↑](#) نثر طوي، ص ٢٩٣ - ٢٩٤، «قرب».
١١. [↑](#) المصباح، فيومي، ص ٤٩٥، «قرب».
١٢. [↑](#) الميزان، ج ١٩، ص ١٢٠.
١٣. [↑](#) القاموس المحيط، ج ١، ص ٢١١.
١٤. [↑](#) الصحاح، ج ١، ص ١٩٩.
١٥. [↑](#) لسان العرب، ج ١، ص ٦٦٤.
١٦. [↑](#) تاج العروس، ج ٢، ص ٣٠٨، «قرب».
١٧. [↑](#) المقام الاسني، ص ٩٥.
١٨. [↑](#) المصباح، كفعمي، ص ٣٥٨.
١٩. [↑](#) مصباح الهداية، ص ٤١٧ - ٤١٨.
٢٠. [↑](#) خلاصة شرح تعرف، ص ٣٣٥ - ٣٣٦.
٢١. [↑](#) فرهنگ اصطلاحات و تعبيرات عرفاني، ص ٦٣٧.
٢٢. [↑](#) كشاف اصطلاحات الفنون، ج ٢، ص ١٣١٣.
٢٣. [↑](#) كشاف اصطلاحات الفنون، ج ٢، ص ١٣١٣.
٢٤. [↑](#) فلسفه اخلاق، ص ١٨٢.
٢٥. [↑](#) الروضة البهيبة، ج ١، ص ٣٢١.
٢٦. [↑](#) روض الجنان، ص ٢٧.
٢٧. [↑](#) مدارك الاحكام، ج ١، ص ١٨٦.
٢٨. [↑](#) مدارك الاحكام، ج ٣، ص ٣١٠.
٢٩. [↑](#) رياض المسائل، ج ١، ص ١٨.
٣٠. [↑](#) مستند الشيعه، ج ٢، ص ٤٥.
٣١. [↑](#) نخيرة المعاد، ص ٢٤.
٣٢. [↑](#) مفتاح الكرامه، ج ٢، ص ٣١٢ - ٣١٣.
٣٣. [↑](#) مستند الشيعه، ج ٢، ص ٤٨.
٣٤. [↑](#) جواهر الكلام، ج ٢، ص ٨٦ - ٨٨.
٣٥. [↑](#) جواهر الكلام، ج ٩، ص ١٥٧.
٣٦. [↑](#) الكافي، ج ٢، ص ٣٥٢.
٣٧. [↑](#) كنز العمال، ج ٧، ص ٧٧٠.
٣٨. [↑](#) شرح فصوص الحكم، ص ٣٥٠ - ٣٥١.
٣٩. [↑](#) كشاف اصطلاحات الفنون، ج ٢، ص ١٣١٣.
٤٠. [↑](#) فرهنگ نوربخش، ج ٦، ص ٢٤٢ - ٢٤٣.
٤١. [↑](#) شرح توحيد صدوق، ج ١، ص ٢٩.
٤٢. [↑](#) كشاف اصطلاحات الفنون، ج ٢، ص ١٣١٣.
٤٣. [↑](#) رساله‌های شاه نعمت الله ولي، ج ٢، ص ١٧٩.
٤٤. [↑](#) مائده/سور ٥، آیه ٢٧.

٤٥. [↑ مریم/سورہ ١٩، آیہ ٥٢.](#)
٤٦. [↑ سبأ/سورہ ٣٤، آیہ ٣٧.](#)
٤٧. [↑ توبہ/سورہ ٩، آیہ ٩٩.](#)
٤٨. [↑ واقعہ/سورہ ٥٦، آیہ ١١.](#)
٤٩. [↑ مائدہ/سورہ ٥، آیہ ٣٥.](#)
٥٠. [↑ اسراء/سورہ ١٧، آیہ ٥٧.](#)
٥١. [↑ تفسیر سید مصطفیٰ خمینی، ج ٥، ص ٥٥٠.](#)
٥٢. [↑ المیزان، ج ١٣، ص ٤٠٦.](#)
٥٣. [↑ المیزان، ج ١٦، ص ١٠٢.](#)
٥٤. [↑ چهل حدیث، ص ٤٥٣ ٤٥٤، ٤٠١.](#)
٥٥. [↑ عنکبوت/سورہ ٢٩، آیہ ٥.](#)
٥٦. [↑ کہف/سورہ ١٨، آیہ ١١٠.](#)
٥٧. [↑ تفسیر فرات الکوفی، ص ٥٦٨.](#)
٥٨. [↑ التبین، ج ٧، ص ٣٥.](#)
٥٩. [↑ المیزان، ج ١٣، ص ٣٠٢.](#)
٦٠. [↑ رعد/سورہ ١٣، آیہ ٢٢.](#)
٦١. [↑ بقرہ/سورہ ٢، آیہ ٧٢.](#)
٦٢. [↑ روم/سورہ ٣٠، آیہ ٣٨ - ٣٩.](#)
٦٣. [↑ انسان/سورہ ٧٦، آیہ ٩.](#)
٦٤. [↑ لیل/سورہ ٩٢، آیہ ٢٠.](#)
٦٥. [↑ انعام/سورہ ٦، آیہ ٥٢.](#)
٦٦. [↑ کہف/سورہ ١٨، آیہ ٢٨.](#)
٦٧. [↑ مفردات، ص ٥٩٠، «عند».](#)
٦٨. [↑ تفسیر قرطبی، ج ٧، ص ٢٢٦.](#)
٦٩. [↑ المیزان، ج ٨، ص ٣٨٣.](#)
٧٠. [↑ المیزان، ج ١٤، ص ٢٦٥.](#)
٧١. [↑ قمر/سورہ ٥٤، آیہ ٥٥.](#)
٧٢. [↑ آل عمران/سورہ ٣، آیہ ١٥ - ١٦.](#)
٧٣. [↑ انعام/سورہ ٦، آیہ ١٢٧.](#)
٧٤. [↑ حدید/سورہ ٥٧، آیہ ١٩.](#)
٧٥. [↑ یونس/سورہ ١٠، آیہ ٢.](#)
٧٦. [↑ نمونہ، ج ١٢، ص ٢٢٥.](#)
٧٧. [↑ اسراء/سورہ ١٧، آیہ ٧٩.](#)
٧٨. [↑ راہنما، ج ٨، ص ١٤.](#)
٧٩. [↑ ہود/سورہ ١١، آیہ ٣.](#)
٨٠. [↑ ہود/سورہ ١١، آیہ ٥٢.](#)
٨١. [↑ ہود/سورہ ١١، آیہ ٦١.](#)
٨٢. [↑ ہود/سورہ ١١، آیہ ٩.](#)
٨٣. [↑ راہنما، ج ٨، ص ١٤.](#)
٨٤. [↑ جامع البیان، ج ٢٣، ص ٨٩.](#)
٨٥. [↑ التبین، ج ٨، ص ٥١٥.](#)
٨٦. [↑ الصافی، ج ٤، ص ٢٧٤.](#)
٨٧. [↑ صافات/سورہ ٣٧، آیہ ٩٩.](#)
٨٨. [↑ راہنما، ج ١٥، ص ٤١٧.](#)
٨٩. [↑ صافات/سورہ ٣٧، آیہ ٨٤.](#)
٩٠. [↑ نجم/سورہ ٥٣، آیہ ٨.](#)
٩١. [↑ نجم/سورہ ٥٣، آیہ ٩.](#)
٩٢. [↑ فاطر/سورہ ٣٥، آیہ ١٠.](#)
٩٣. [↑ الصافی، ج ٤، ص ٢١.](#)
٩٤. [↑ الصافی، ج ٥، ص ٢٤٣.](#)
٩٥. [↑ الصافی، ج ٥، ص ٢٦٦.](#)
٩٦. [↑ المیزان، ج ٢٠، ص ٦٩.](#)
٩٧. [↑ المیزان، ج ١، ص ٣٣.](#)
٩٨. [↑ فرقان/سورہ ٢٥، آیہ ٥٧.](#)
٩٩. [↑ مزمل/سورہ ٧٣، آیہ ١٩.](#)
١٠٠. [↑ انسان/سورہ ٧٦، آیہ ٢٩.](#)
١٠١. [↑ عنکبوت/سورہ ٢٩، آیہ ٦٩.](#)

۱۰۲. [↑ فاتحه/سوره ۱، آیه ۶.](#)
۱۰۳. [↑ فاتحه/سوره ۱، آیه ۷.](#)
۱۰۴. [↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۱۰۱.](#)
۱۰۵. [↑ شرح فصوص الحکم، ص ۴۴۰ - ۴۴۱.](#)
۱۰۶. [↑ یونس/سوره ۱۰، آیه ۶۲.](#)
۱۰۷. [↑ آل عمران/سوره ۳، آیه ۵۵.](#)
۱۰۸. [↑ راهنما، ج ۲، ص ۴۵۷.](#)
۱۰۹. [↑ مجمع البیان، ج ۶، ص ۷۷۰.](#)
۱۱۰. [↑ کهف/سوره ۱۸، آیه ۱۱.](#)
۱۱۱. [↑ انعام/سوره ۶، آیه ۱۶۲.](#)
۱۱۲. [↑ روح البیان، ج ۳، ص ۱۲۸ - ۱۲۹.](#)
۱۱۳. [↑ روح البیان، ج ۸، ص ۵۰۲.](#)
۱۱۴. [↑ لقمان/سوره ۳۱، آیه ۲۲.](#)
۱۱۵. [↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۱۲.](#)
۱۱۶. [↑ نساء/سوره ۴، آیه ۱۲۵.](#)
۱۱۷. [↑ نساء/سوره ۴، آیه ۱۴۶.](#)
۱۱۸. [↑ زمر/سوره ۳۹، آیه ۲.](#)
۱۱۹. [↑ بقره/سوره ۲، آیه ۱۳۹.](#)
۱۲۰. [↑ اعراف/سوره ۷، آیه ۲۹.](#)
۱۲۱. [↑ بینه/سوره ۹۸، آیه ۵.](#)
۱۲۲. [↑ صافات/سوره ۳۷، آیه ۴.](#)
۱۲۳. [↑ محجة البيضاء، ج ۸، ص ۱۲۹.](#)
۱۲۴. [↑ التبیان فی أدب حملة القرآن، ص ۳۲.](#)
۱۲۵. [↑ تفسیر قرطبی، ج ۲، ص ۹۸.](#)
۱۲۶. [↑ الکافی، ج ۱، ص ۱۸۷ - ۱۸۸.](#)
۱۲۷. [↑ الکافی، ج ۲، ص ۷۴ - ۷۵.](#)
۱۲۸. [↑ الکافی، ج ۲، ص ۸۰.](#)
۱۲۹. [↑ الکافی، ج ۲، ص ۱۹۶.](#)
۱۳۰. [↑ کنز العمال، ج ۳، ص ۲۴.](#)
۱۳۱. [↑ الکافی، ج ۲، ص ۵۴۵.](#)
۱۳۲. [↑ المعجم المفهرس لالفاظ صحیفة السجادیة، ص ۴۶۸ - ۴۷۰.](#)

منبع

مرکز دائرة المعارف قرآن کریم، برگرفته از مقاله «تقرب»، ج ۸، ص ۳۹۵.

رده‌های این صفحه: [اخلاق اسلامی](#) | [تقرب](#)